

УДК 342.951:351.87(477)

DOI <https://doi.org/10.33216/2218-5461-2020-40-2-134-140>

ДЕЯКІ АСПЕКТИ РЕФОРМИ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ОРГАНІВ МІНІСТЕРСТВА ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ

Татаренко Г.В., Татаренко І.В.

SOME ASPECTS OF THE REFORM OF THE TERRITORIAL BODIES OF THE MINISTRY OF JUSTICE OF UKRAINE

Tatarenko G.V., Tatarenko I.V.

Органи юстиції виконують низку важливих функцій із забезпечення реалізації державної правової політики. У процесі становлення сучасної системи органів юстиції їх статус, структура, обсяг повноважень неодноразово змінювалися. З 2015 року розпочато масштабну реформу структури органів Міністерства юстиції України. Реформування відбувається шляхом оптимізації органів юстиції з урахуванням особливостей проведення адміністративно-територіальної реформи. Мета реформування територіальних органів Міністерства юстиції України, окрім оптимізації, полягає в скороченні видатків державного бюджету на їх функціонування, розширенні доступу до електронних сервісів Міністерства юстиції України та безоплатної правової допомоги., а також підвищенні якості цих послуг.

Наразі науковцями та правниками-практиками відзначається розгалуженість розуміння сутності та місця органів юстиції в системі органів виконавчої влади, відсутність ефективного результату від проведених реформ, зокрема щодо досягнення цілей та завдань Проекту ЄС «Підтримка реформ у сфері юстиції в Україні, який завершив свою діяльність ще у грудні 2017р.

У статті проаналізовано особливості реформування територіальних органів Міністерства юстиції України, ознаки, які притаманні органам юстиції, уточнено їх значення, враховуючи реалії сьогодення. Здійснено аналіз нормативних підстав реформування територіальних органів Міністерства юстиції України, особливостей комунікації та взаємодії з партнерами, громадськими організаціями, юридичними фірмами при закладах вищої освіти та іншими суб'єктами.

Ключові слова: *органи юстиції, Міністерство юстиції України, юстиція, міжрегіональні управління, оптимізація.*

Постановка проблеми. Проектом Європейського Союзу "Підтримка реформ у сфері верховенства права в Україні (Право-ЄС)" запроваджена нова програма "ПРАВО", першим компонентом якої виступає юстиція. Метою Програми ЄС "ПРАВО-Юстиція" є надання стратегічних засобів та технічної підтримки українським бенефіціарам для того, аби зробити внесок в успішну імплеме-

нтацію реформ у сфері юстиції у відповідності зі Стратегією реформування судочинства та Планом дій, а також забезпечити подальшу підтримку після прийнятих змін до Конституції та відповідного законодавства. Реалізація Програми передбачає досягнення наступних результатів: ефективно впровадження Стратегії реформування судочинства та Плану дій, включаючи щорічні плани дій,

використання ефективного механізму координації реформ; посилення незалежності, компетентності, ефективності, цілісності та підзвітності судової влади відповідно до нового законодавства; ефективна та доступна система виконання судових рішень; ефективна система реєстрації цивільних станів, бізнесу та майнових прав; ефективна система виконання санкцій, особливо в частині пробації; активне залучення громадянського суспільства та парламенту до процесу реформування системи юстиції; забезпечення безперервного фінансування інститутів верховенства права [1].

Дослідження та публікації. Через високу значущість та широке коло регульованих правовідносин сфера юстиції постійно зазнає реформування, що, як видається, зумовлює доволі гнітючий стан аналізу правового регулювання цієї царини в науковій літературі. Зокрема питаннями, пов'язаними з визначенням системи органів юстиції, їх повноважень та перспектив реформування присвятили свої наукові праці О. Болгов, В. Вдовитченко, Я. Жукровський, П. Корнієнко, О. Мерза, О. Федькович та інші. Науковці, як правило, не встигають за нормотворчою діяльністю, тож наявні праці, нажаль, не враховують актуальних положень законодавства. Відтак, активізація наукової роботи за цим напрямком видається вкрай доречною.

Метою дослідження є аналіз ефективності та доречності проведеної реформи оптимізації територіальних органів Міністерства юстиції України, правового підґрунтя реформи, забезпечення активного залучення громадянського суспільства та парламенту до процесу реформування системи юстиції, формування та реалізація державної політики у сфері правової освіти, правової обізнаності, інформування населення, доступу громадян до джерел правової інформації

Вклад основного матеріалу дослідження. Серед законодавчих новел багато

гласу наробила остання реформа територіальних органів Міністерства юстиції України, однак глибинний аналіз впроваджених змін науковою спільнотою не здійснювався. У цій статті пропонуємо зосередитись на проблемах, які породжує така «оптимізація», а також відзначити низку юридичних недоліків нововведень, які на нашу думку потребують усунення.

Нормативним оформленням реформи стало Положення про міжрегіональні управління Міністерства юстиції України, відповідно до ст. 1 якого «Міжрегіональні управління Міністерства юстиції України підпорядковуються Міністерству юстиції України та є його територіальними органами.» [2]

Задля оцінки ефективності будь-яких змін доцільно визначити їх мету. В даному контексті слід зазначити, що жоден офіційний документ не містить мотивування необхідності реформи територіальних органів Міністерства юстиції України у реалізованому вигляді. За таких обставин вважаємо можливим звернутися до інформації з офіційного сайту Міністерства юстиції України, де з цього приводу зазначено, що «...розпочата реформа стосуватиметься насамперед зміни управлінської ланки територіальних управлінь. Набір на управлінські позиції у нові міжрегіональні органи буде відкритим, прозорим та конкурентним. Інформацію про кожного кандидата з його біографією та фото буде розміщено на спеціальному веб-сайті, де усі бажаючі зможуть залишити відгук про кандидатів. Відповідну інформацію буде ретельно перевірено» [3].

З наведеного випливає, що реорганізація системи територіальних органів Міністерства юстиції України пояснюється бажанням замінити посадових осіб, які їх очолюють. З цієї точки зору реформа досягла своєї мети, враховуючи те, що керівниками нових міжрегіональних управлінь стали інші особи, аніж ті, які очолювали ліквідовані органи.

При цьому необхідність таких кадрових перестановок не обґрунтовується і, на нашу думку, цілком вірогідно може бути пов'язана зі зміною політичного керівництва держави в останньому виборчому циклі.

Іншу мету нововведень вказав очільник Міністерства юстиції України. За його словами, це оптимізує систему територіальних органів Міністерства юстиції України, покращить контроль за їхньою роботою, забезпечить ефективне виконання покладених на Міністерство юстиції України завдань та раціональне використання державних ресурсів. [4]

Дійсно, важко сперечатися з тим, що для центрального апарату керувати меншою кількістю суб'єктів легше, а витрати з бюджету на таку систему менші. Водночас зв'язок між скороченням кількості територіальних управлінь з 27 до 8 та забезпеченням ефективного виконання покладених на Міністерство юстиції України завдань є не настільки очевидним, тож пропонуємо розглянути, яким чином реформа відіб'ється на їх реалізації.

Одним з основних завдань Міністерства юстиції України згідно з положенням про його діяльність є забезпечення формування та реалізація державної політики у сфері правової освіти, правової обізнаності, інформування населення, доступу громадян до джерел правової інформації. [5] Вважаємо, що ліквідація обласних управлінь міністерства юстиції значно ускладнить роботу за цим напрямком, адже він вимагає контакту з населенням певної території.

На жаль, в даному контексті вже маємо прикрі результати. З 2017 року Міністерством юстиції України реалізувався право просвітницький проект «Я маю право». План заходів в рамках цієї програми до 2022 року був затверджений напередодні реформи. Відповідно до цього документу передбачалася реалізація низки право просвітницьких ініціатив та кампаній, як от організація та

проведення у закладах освіти заходів інформаційного та право освітнього характеру [6]. Цілком очевидно, що подібні заходи з технічних причин не можуть бути реалізованими у всіх регіонах України в умовах відсутності в кожній області територіального органу Міністерства юстиції України.

Таким чином, реорганізація системи територіальних управлінь залишило Міністерство юстиції України без значної частини інструментів для виконання зазначеного одного з основних своїх завдань. Як наслідок, після впровадження змін, 15 січня 2020 року реалізація право просвітницького проекту «Я маю право» була скасована [7]. Подібною є ситуація із наданням Міністерством безоплатної первинної правової допомоги. В цій царині ліквідація старої системи територіальних органів Міністерства юстиції України унеможливила здійснення низки заходів, як от проведення виїзних консультацій для громадян з правових питань, забезпечення роботи мобільних пунктів консультування.

Ускладниться також процес залучення адвокатів для надання безоплатної вторинної правової допомоги, адже проведення відповідних конкурсів стане менш зручним або для адвокатів, або для працівників Міністерства юстиції України.

Вплив реформи на реалізацію завдання Міністерства юстиції України з організації роботи нотаріату також далекий від «забезпечення ефективності» його виконання хоча б через віддаленість окремих нотаріальних округів від відповідних міжрегіональних управлінь. Так, наприклад, реєстрація приватної нотаріальної діяльності територіальними органами Міністерства юстиції стане більш складною задачею для приватних нотаріусів.

Ще одним напрямком діяльності Міністерства, на якому позначиться реформа є комунікація та взаємодія з партнерами, громадськими організаціями, юридичними кініками при вищих навчальних закладах та ін-

шими суб'єктами. Цілком очевидно, що за відсутності територіально наближених органів Міністерства юстиції України така співпраця суттєво ускладниться.

Одним із найважливіших завдань Міністерства юстиції України науковці визначають управлінську діяльність щодо системи реєстрації актів цивільного стану громадян. [8, с. 376]

Відповідно до ст. 4. чинного на даний час Закону «Про державну реєстрацію актів цивільного стану» органами державної реєстрації актів цивільного стану є зокрема відділи державної реєстрації актів цивільного стану Головного управління юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, головних управлінь юстиції в областях, містах Києві та Севастополі, районних, районних у містах, міських (міст обласного значення), міськрайонних управлінь юстиції (далі - відділи державної реєстрації актів цивільного стану) [9]. Отже, нескладно помітити, що чинний Закон «Про державну реєстрацію актів цивільного стану» надає статус органів реєстрації цивільного стану ліквідованим відповідно до наказу Міністерства юстиції України «Про утворення міжрегіональних територіальних органів Міністерства юстиції України» [10] Головному управлінню юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, головним управлінням юстиції в областях, містах Києві та Севастополі. Зокрема, згідно зі ст. 6 Закону до їх компетенції віднесено низку повноважень з державної реєстрації актів цивільного стану.

Таким чином відповідно до закону наразі в Україні не існує компетентних органів, наділених зазначеними повноваженнями. Водночас Положення про міжрегіональні управління юстиції у ст. 4.53 визначає, що міжрегіональне управління юстиції через відділ державної реєстрації актів цивільного стану реалізує ряд повноважень з реєстрації

актів цивільного стану. [1] Відповідні норми містяться також у положенні про відділи державної реєстрації актів цивільного стану міжрегіональних управлінь Міністерства юстиції України, затвердженому наказом Міністерства юстиції України [11]

Варто зазначити, що накази Міністерства юстиції України є підзаконними актами, що мають прийматися відповідно до закону, на його виконання та юридична сила яких нижча за закон. Відтак, вони не можуть використовуватися для регламентації здійснення державної реєстрації актів цивільного стану, якщо вони протирічать закону.

Ст. 19 Конституції України, що встановлює в країні «правовий порядок» містить норму, згідно з якою органи державної влади та їх посадові особи діють у порядок та спосіб, визначені законом [12]. Накази Міністерства юстиції України не є законами, а закон «Про державну реєстрацію актів цивільного стану» не визначає відділи реєстрації актів цивільного стану міжрегіональних управлінь Міністерства юстиції України органами реєстрації актів цивільного стану.

Така ситуація може навіть призвести до визнання у судовому порядку недійсною реєстрацію актів цивільного стану, здійснену відділами міжрегіональних управлінь, що, з огляду на значущість цієї функції, матиме вкрай несприятливі наслідки.

Отже, можна говорити про суттєву помилку, якої допустився законодавець, коли з реформою територіальних органів Міністерства юстиції України не вніс зміни до законодавства щодо державної реєстрації актів цивільного стану. Відтак, необхідним вбачається усунення цієї проблеми на законодавчому рівні.

Відповідно до Положення, що регулює діяльність міжрегіональних управлінь Міністерства юстиції України, управління організують роботу установ нотаріату, перевіряє їх діяльність і вживає заходів до її поліпшен-

ня, здійснюють низу інших повноважень в цій сфері.

Законом України «Про нотаріат» органами, що реалізують відповідні функції, як і у випадку з державною реєстрацією актів цивільного стану, визначено ліквідовані територіальні управління юстиції в АРК, містах Києві та Севастополі та областях. [13] Відтак, знову маємо ситуацію, коли повноваження органів державної влади визначені лише на рівні підзаконного акту, що протирічить закону.

Ще одним прикладом відсутності комплексного підходу до зміни правового регулювання при впровадженні реформи територіальних органів міністерства є залишення без змін «Порядку проведення Міністерством юстиції України перевірок діяльності територіальних органів юстиції» [14]. Слід зауважити, що саме перевірки є запорукою забезпечення контролю над підпорядкованими суб'єктами в системі державного управління, тож цей прорахунок також є досить суттєвим.

Навіть у самому Положенні про Мін'юст, ст. 95-2 якого визнає наявність саме міжрегіональних управлінь в якості територіальних органів Міністерства, є норми, які потребують оновлення. Так у ст. 4 документа зазначено, що міністерство забезпечує проведення конкурсів головними територіальними управліннями юстиції Мін'юсту в Автономній Республіці Крим, в областях, м. Києві та Севастополі для залучення адвокатів для надання безоплатної вторинної правової допомоги (ст. 4) [5]

Використовуючи логіку, представлену вище, можна зробити висновок про необхідність усунення на законодавчому рівні такого неприйняттого становища.

Отже, переходячи до висновків, повернемося на початок. Характеризувати реформу територіальних органів Міністерства юстиції України слід, передовсім, виходячи з

того, що її мета не мала нічого спільного із забезпеченням більш ефективного виконання міністерством покладених на нього функцій, являючи собою сформульований керівництвом відомства перелік цілей на кшталт «оптимізації системи» та «заміни управлінської ланки». За таких обставин мірилом вдалості нововведень пропонуємо вважати їх вплив на реалізацію Міністерством юстиції України своїх основних завдань. Серед останніх, як видається, немає жодного, на якому зміни позначились би позитивно. Натомість ціла низка напрямів діяльності міністерства зазнала вкрай несприятливого впливу. При цьому в усіх випадках кидається в очі те, що втрата обласних управлінь позбавила міністерство інструментарію для впровадження відповідної політики на місцях, залишило орган «без рук».

До того ж правове оформлення реформи територіальних органів Міністерства юстиції України було здійснено досить неграмотно, що відобразилось у неприйнятній ситуації з невідповідністю між підзаконними актами, що регламентують діяльність міжрегіональних управлінь Мін'юсту та положеннями законодавства. Як зазначалося, в окремих випадках це може викликати значні проблеми, паралізуючи цілі напрямки діяльності цього центрального органу виконавчої влади. Відтак, усунення колізій є вкрай необхідним та нагальним.

Література:

1. Проект Європейського Союзу "Підтримка реформ у сфері верховенства права в Україні (Право-ЄС). [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://dsa.court.gov.ua/dsa/pokaznikidiyalnosti/234/yreugcfc>
2. Про затвердження Положення про міжрегіональні управління Міністерства юстиції України : Наказ Міністерства юстиції України № 1707/5 від 23.06.11р. // Офіційний вісник України. 2011. № 49, ст. 1984
3. Денис Малюська: Скорочено кількість територіальних управлінь юстиції. [Електронний ресурс] – Режим доступу:

<https://minjust.gov.ua/news/ministry/denis-malyuska-skorocheno-kilkist-teritorialnih-upravlin-yustitsii>

4. Мін'юст затвердив план заходів з утворення міжрегіональних територіальних органів [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/minyust-zatverdiv-plan-zahodiv-z-utvorennya-mijregionalnih-teritorialnih-organiv>

5. Про затвердження Положення про Міністерство юстиції України : Постанова Кабінету Міністрів України № 228 від 02.07.2014 р. // Офіційний вісник України. 2014. № 54. Ст. 1455.

6. Про затвердження Плану заходів Міністерства юстиції України з реалізації правопросвітницького проєкту «Я маю право!» у 2020–2022 роках: Наказ Міністерства юстиції України № 2633/5 від 28.08.2019

7. Про визнання такими, що втратили чинність, деяких розпоряджень Кабінету Міністрів України: Розпорядження Кабінету Міністрів України № 28-р від 15.01.2020 // Офіційний вісник України № 10, стор. 257, стаття 412

8. Адміністративне право України: підручник / за заг. ред. Т. О. Коломoeць. К., 2009. 480 с.

9. Про державну реєстрацію актів цивільного стану: Закон України прийнятий 01.07.2010 // Відомості Верховної Ради України, 2010, № 38, ст. 509

10. Про утворення міжрегіональних територіальних органів Міністерства юстиції України : Наказ Міністерства юстиції України № 3173/5 від 16.10.2019

11. Про затвердження Типового положення про відділи державної реєстрації актів цивільного стану міжрегіональних управлінь Міністерства юстиції України: Наказ Міністерства юстиції України № 1079/5 від 11.04.2016 // Офіційний вісник України. 2016 р., № 29, ст. 1178

12. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. – К. : Преса України, 1997. – 80 с.

13. Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 р. № 3425-ХП. Відомості Верховної Ради України. 1993. № 39. Ст. 383.

14. Про затвердження Порядку проведення Міністерством юстиції України перевірок діяльності територіальних органів юстиції: Наказ Міністерства юстиції України № 1955/5 від 08.08.2011 // Офіційний вісник України 2011 р., № 64, стор. 7, стаття 2518

References:

1. Proekt Yevropeiskoho Soiuzu "Pidtrymka reform u sferi verkhovenstva prava v Ukraini (Pravo-YeS). [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu: <https://dsa.court.gov.ua/dsa/pokazniki-diyalnosti/234/yeugcfc>

2. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro mizhrehionalni upravlinnia Ministerstva yustytzii Ukrainy : Nakaz Ministerstva yustytzii Ukrainy № 1707/5 vid 23.06.11r. // Ofitsiinyi visnyk Ukrainy. 2011. № 49, st. 1984

3. Denys Maliuska: Skorocheno kilkist terytorialnykh upravlin yustytzii. [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/denis-malyuska-skorocheno-kilkist-teritorialnih-upravlin-yustitsii>

4. Miniust zatverdyv plan zakhodiv z utvorennia mizhrehionalnykh terytorialnykh orhaniv [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/minyust-zatverdiv-plan-zahodiv-z-utvorennya-mijregionalnih-teritorialnih-organiv>

5. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Ministerstvo yustytzii Ukrainy : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy № 228 vid 02.07.2014 r. // Ofitsiinyi visnyk Ukrainy. 2014. № 54. St. 1455.

6. Pro zatverdzhennia Planu zakhodiv Ministerstva yustytzii Ukrainy z realizatsii pravoprosvitnytskoho proiektu «Ja maiu pravo!» u 2020–2022 rokakh: Nakaz Ministerstva yustytzii Ukrainy № 2633/5 vid 28.08.2019

7. Pro vyznannia takymy, shcho vtratyly chynnist, deiakykh rozporiadzhen Kabinetu Ministriv Ukrainy: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy № 28-r vid 15.01.2020 // Ofitsiinyi visnyk Ukrainy № 10, stor. 257, stattia 412

8. Administratyvne pravo Ukrainy: pidruchnyk / za zah. red. T. O. Kolomoiets. K., 2009. 480s.

9. Pro derzhavnu reiestratsiiu aktiv tsyvilnoho stanu: Zakon Ukrainy pryiniaty 01.07.2010 // Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, 2010, № 38, st. 509

10. Pro utvorennia mizhrehionalnykh terytorialnykh orhaniv Ministerstva yustytzii Ukrainy : Nakaz Ministerstva yustytzii Ukrainy № 3173/5 vid 16.10.2019

11. Pro zatverdzhennia Typovoho polozhennia pro viddily derzhavnoi reiestratsii aktiv tsyvilnoho stanu mizhrehionalnykh upravlin Ministerstva yustytzii Ukrainy: Nakaz Ministerstva yustytzii Ukrainy № 1079/5 vid 11.04.2016 // Ofitsiinyi visnyk Ukrainy. 2016 r., № 29, st. 1178

12. Konstytutsiia Ukrainy: Pryiniata na piatii sesii Verkhovnoi Rady Ukrainy 28 chervnia 1996 r. – K. : Presa Ukrainy, 1997. – 80 s.

13. Pro notariat: Zakon Ukrainy vid 02.09.1993 r. № 3425-KhP. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 1993. № 39. St. 383.

14. Pro zatverdzhennia Poriadku provedennia Ministerstvom yustytzii Ukrainy perevirok diialnosti terytorialnykh orhaniv yustytzii: Nakaz Ministerstva yustytzii Ukrainy № 1955/5 vid 08.08.2011 // Ofitsiyni visnyk Ukrainy 2011 r., № 64, stor. 7, stattia 2518

Tatarenko G.V., Tatarenko I.V. Some aspects of the reform of the territorial bodies of the Ministry of Justice of Ukraine.. - Article.

Abstract. The bodies of Justice perform a number of important functions to ensure the implementation of state's legal policy. In the process of formation of the modern system of bodies of Justice, their status, structure, number of powers have repeatedly changed. Since 2015, serious optimization of the structure of the bodies of the Ministry of Justice of Ukraine has begun. This reform is done by optimizing the bodies of Justice in the context of administrative-territorial reform. The purpose of reforming the territorial bodies of the Ministry of Justice of Ukraine is to optimize the system of territorial bodies of the Ministry of Justice of Ukraine, reduce state budget expenditures for their work, expand access to electronic services of the Ministry of Justice of Ukraine and free legal aid, and improve it's quality.

Currently, scholars and legal practitioners note the divergent understanding of the nature and place of the bodies of Justice in the system of bodies of executive power, the lack of effective results from the reforms, in particular to achieve the goals and objectives of the EU Project "Support to Justice Reforms in Ukraine" which has ended in December 2017.

The article analyzes the peculiarities of reforming the territorial bodies of the Ministry of Justice of Ukraine, the features of Justice bodies, and clarifies their significance, taking into account the realities of today.

The normative bases of reforming the territorial bodies of the Ministry of Justice of Ukraine, the peculiarities of communication and interaction with partners, public organizations, legal clinics at higher educational institutions and other subjects are analyzed.

Keywords: justice bodies, Ministry of Justice of Ukraine, justice, interregional departments, optimization.

Татаренко Г.В., Татаренко И.В. Некоторые аспекты реформы территориальных органов Министерства юстиции Украины. - Статья.

Аннотация. Органы юстиции выполняют ряд важных функций по обеспечению реализации государственной правовой политики. В процессе становления современной системы органов юстиции их статус, структура, объем полномочий неоднократно менялись. С 2015 года начата масштабная реформа структуры органов Министерства юстиции Украины. Указанное реформирование происходит путем оптимизации органов юстиции с учетом особенностей проведения административно-территориальной реформы. Цель реформирования территориальных органов Министерства юстиции Украины заключается, помимо оптимизации системы территориальных органов, в сокращении расходов государственного бюджета на их функционирование, расширении доступа к электронным сервисам Министерства юстиции Украины и юридической помощи, а также повышение их качества. Сейчас учеными и юристами-практиками отмечается разовленность понимание сущности и места органов юстиции в системе органов исполнительной власти, отсутствие эффективного результата от проведенных реформ, в частности по достижению целей и задач проекта ЕС «Поддержка реформ в сфере юстиции в Украине, который завершил свою деятельность еще в декабре 2017. В статье проанализированы особенности реформирования территориальных органов Министерства юстиции Украины, признаки, присущие органам юстиции, и уточнены их значение, учитывая реалии сегодняшнего дня. Проанализированы нормативные основания реформирования территориальных органов Министерства юстиции Украины, особенности коммуникации и взаимодействия с партнерами, общественными организациями, юридическими клиниками при учреждениях высшего образования и другими субъектами.

Ключевые слова: органы юстиции, Министерство юстиции Украины, юстиция, межрегиональные управления, оптимизация.

Авторська довідка:

Татаренко Галина Вікторівна, кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри конституційного права Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля.

Татаренко Ігор Віталійович, бакалавр Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

Стаття надійшла до редакції: 06 грудня 2020р.